

vernment Bodies]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, no. 1 (2022): 38-42.
DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.34-7>
Storonianska, I. Z., and Benovska, L. Ya. "Ekonomika rehioniv v umovakh koronakryzy: tendentsii rozvytku ta yikh vplyv na podatkovy dokhody mistsevykh biudzhativ" [Economy of Regions in the Conditions of the Coronavirus Crisis: Trends of Development and Their Impact on Tax Revenues of Local Budgets]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5 (2021): 59-77.
DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.05.059>
Sukach, O. M., Sarana, L. A., and Hordiienko, L. A. "Podatkovi instrumenty rehuliuвання dokhodiv mistsevykh biudzhativ" [Tax Instruments of Local Bud-

get Revenue Regulation]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii ekonomichna*, no. 101 (2021): 68-78.
DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2021-101-07>
"Valovy vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini" [Gross Domestic Product (GDP) in Ukraine]. *Minfin*. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
Vynnytska, O. A., Korniienko, T. O., and Chvertko, L. A. "Mistsevi podatky yak dzherelo dokhodiv mistsevykh biudzhativ" [Local Taxes as a Source of Local Budget Revenues]. *Internauka. Serii «Ekonomichni nauky»*, no. 11 (2021): 18-24.
DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-11-7675>

УДК 336.226.212.1:336.225
JEL: H3; H21
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-220-228>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

©2024 СТОЙКО О. Я., ШУБЕНКО І. А.

УДК 336.226.212.1:336.225
JEL: H3; H21

Стойко О. Я., Шубенко І. А. Проблемні аспекти та вдосконалення майнового оподаткування в Україні

Метою статті є дослідження проблемних аспектів адміністрування податку на майно та визначення підходів до його вдосконалення. Встановлено, що надходження податку на майно в Україні знаходяться на низькому рівні стосовно ВВП, їх частка у ВВП не перевищує 1%, тоді як рівень вказаного співвідношення в державах – членах ЄС становить у середньому 2,2%. За період, що аналізується, виявлено тенденцію до повільного скорочення частки у ВВП як місцевих податків і зборів, так і майнового податку, що робить місцеві бюджети залежними від трансфертів із державного бюджету та закріплених за ними часток загальнодержавних податків і зборів. Встановлено стійку тенденцію до скорочення питомої ваги податку на майно в податкових надходженнях місцевих бюджетів України впродовж останніх років, що пов'язано з повномасштабною війною на теренах України та прийнятими ВРУ податковими пільгами щодо сплати майнових податків. Встановлено, що найбільша частка у структурі майнових податків припадає на плату за землю, натомість частка транспортного податку є дуже низькою через обмежений перелік об'єктів, які підлягають оподаткуванню. Виокремлено основні проблеми регулювання податку на майно в Україні: недостатній рівень результативності щодо адміністрування податку на нерухомість, недосконалий процес визначення бази податку на майно, неаргументоване встановлення пільг з майнового оподаткування, централізоване адміністрування майнових податків. Проаналізовано різні підходи до податкового адміністрування та зарубіжний досвід з цієї проблематики. Обґрунтовано доцільність передачі повноважень із адміністрування майнових податків органам місцевого самоврядування з метою зміцнення фінансової спроможності громад і зниження державних витрат. Визначено, що органи місцевого самоврядування є найзацікавленішим суб'єктом щодо формування самодостатньої системи місцевих фінансів, а органи податкової служби володіють недостатнім ресурсом і мають низьку мотивацію до адміністрування майнових податків. Окреслено проблеми для органів місцевої влади в разі одержання ними повноважень щодо адміністрування податку на майно. Запропоновано нову модель адміністрування податку на майно, за якої органи місцевого самоврядування здійснюють весь набір повноважень щодо адміністрування майнових податків. Також запропоновано напрями вдосконалення системи адміністрування податку на майно в Україні.

Ключові слова: податок на майно, податок на нерухоме майно, плата за землю, транспортний податок, адміністрування майнових податків.

Рис.: 5. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Стойко Олег Якович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: ou100iko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6120-8089>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-7520-2017>

Шубенко Інна Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: inna75@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3461-9237>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-9633-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57315486900>

Stoiko O. Ya., Shubenko I. A. Problematic Aspects and Improvement of Property Taxation in Ukraine

The aim of the article is to study the problematic aspects of property tax administration and identify approaches to its improvement. It is found that property tax revenues in Ukraine are at a low level relative to GDP, their share in GDP does not exceed 1%, while the level of this ratio in the EU Member States is on average 2.2%. During the period under analysis, there is a tendency to a slow reduction in the share in GDP of both local taxes and fees, as well as property tax, which makes local budgets dependent on transfers from the State budget and the shares of national taxes and fees assigned to them. There is a steady tendency to reduce the share of property tax in the tax revenues of local budgets of Ukraine in recent years, which is associated with the full-scale war in Ukraine and the tax benefits for the payment of property taxes adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine. It is determined that the largest share in the structure of property taxes falls on land payments, while the share of transport tax is very low due to the limited list of objects that are liable to taxation. The main problems of property tax regulation in Ukraine have been allocated as follows: insufficient level of effectiveness in the administration of real estate tax, imperfect process of determining the property tax base, unreasoned establishment of property tax benefits, centralized administration of property taxes. Different approaches to tax administration and foreign experience on this issue are analyzed. The expediency of transferring the powers to administer property taxes to local self-government bodies in order to strengthen the financial capacity of communities and reduce public expenditures is substantiated. It is defined that local self-government bodies represent the most interested subject in the formation of a self-sufficient system of local finances, and tax service bodies have insufficient resources and have low motivation to administer property taxes. The problems for local authorities in case of obtaining powers to administer property tax are outlined. A new model of property tax administration has been proposed, in which local self-government bodies exercise the entire set of powers to administer property taxes. Directions for improving the property tax administration system in Ukraine are also proposed.

Keywords: property tax, real estate tax, land tax, transport tax, administration of property taxes.

Fig.: 5. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 11.

Stoiko Oleh Ya. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Polissia National University (7 Staryi Blvd, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: oy100iko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6120-8089>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-7520-2017>

Shubenko Inna A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Polissia National University (7 Staryi Blvd, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: inna75@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3461-9237>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-9633-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57315486900>

Незважаючи на окупацію та воєнні дії на території нашої держави, місцеві громади демонструють стійкість до різноманітних викликів і загроз, продовжують належним чином виконувати свої функції та забезпечують достатній рівень життя мешканців певної територіальної громади. В умовах сьогодення фінансову стійкість місцевої громади має визначати не загальний обсяг власних надходжень на душу населення, а мінімальна її залежність від трансфертів із державного бюджету. Саме такий підхід відображає здатність громади мобілізувати фінансові ресурси з різних джерел і робить її фінансово самодостатнім суб'єктом бюджетної системи. Ключовим напрямом посилення фінансової спроможності територіальних громад є пошук способів максимізації надходжень податку на майно до їх бюджетів. Наразі назріла доцільність і нагальна потреба в підвищенні ефективності справляння майнових податків у нашій державі.

Питаннями функціонування та вдосконалення майнових податків займаються такі вітчизняні дослідники: Бачо Р., Богдан Т., Губарева І., Дем'янчук О., Дубровський В., Кошук Т., Мельник А., Назаренко Я., Новицька Н., Остріщенко Ю., Пасічний М., Патицька Х., Пилипенко Я., Пойда-Носик Н., Тес-

люк Н., Черкашин В., Швабій К. та ін. Водночас для формування достатньої фінансової бази територіальних громад і створення умов для ефективного післявоєнного відновлення потрібно напрацювати сучасні підходи до реформування майнового оподаткування в Україні.

Метою статті є дослідження проблемних аспектів адміністрування податку на майно та визначення підходів до його вдосконалення.

Наразі обсяги надходжень місцевих податків і зборів, зокрема податку на майно, є досить незначними стосовно виробленого ВВП. В Україні впродовж 2019–2023 рр. частка місцевих податків і зборів від загального обсягу ВВП не перевищувала 2%, частка податку на майно – 1% (рис. 1). Такий рівень вказаного співвідношення залишається низьким порівняно із рівнем держав Європейського Союзу, де у 2021 р. середнє значення частки податку на майно у ВВП становило 2,2%, а рекурентного щорічного податку на нерухоме майно – 1,1% [4, с. 22; 9].

За період, що аналізується, простежується тенденція до повільного скорочення частки у ВВП як місцевих податків і зборів з 1,9% у 2019 р. до 1,7% у 2023 р., так і майнового податку – відповід-

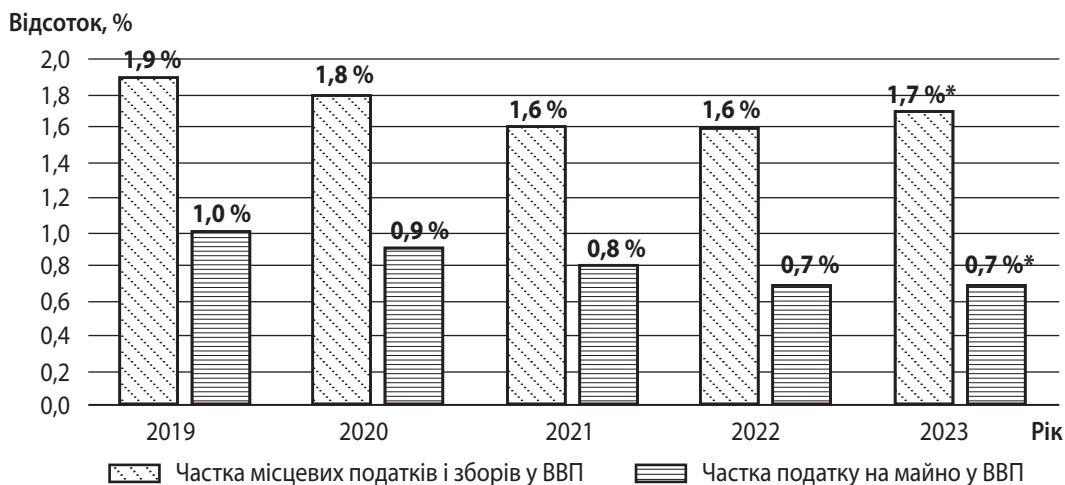

Рис. 1. Частка місцевих податків і зборів, податку на майно у ВВП України за 2019–2023 рр., %

Примітка: * – прогностичні показники через відсутність даних про обсяг ВВП за 2023 р.

Джерело: складено за [1; 6].

но з 1,0% до 0,7%. Причиною падіння обсягу надходжень місцевих податків і зборів у 2022–2023 рр. є як зміни в чинному податковому законодавстві, зокрема податкові послаблення для підприємницької діяльності, так і наслідки повномасштабного вторгнення, які спричинили пошкодження інфраструктури бізнесу та зупинення діяльності платників податків. Незначна роль місцевих податків і зборів щодо наповнення місцевих бюджетів робить останніх фінансово залежними від трансфертів з центрального бюджету та законодавчо встановленого розміру закріплених доходів. За розрахунками фахівців, «...треба збільшити обсяг надходження від податків на майно приблизно втричі, до 2,5–2,7% від ВВП, що відповідає найвищим значенням для країн ОЕСР, хоча у світовій практиці зустрічаються і більші цифри» [5, с. 4].

Також за 2019–2023 рр. спостерігається зменшення частки майнового податку в загальній сумі податкових надходжень місцевих бюджетів України (рис. 2).

Вказана частка у 2022 р. і 2023 р. знизилася проти 2019 р. відповідно на 4,6 та 4,0 пунктів. Така ситуація обумовлена передусім повномасштабною війною на теренах України та прийнятими Верховною Радою в березні 2022 р. податковими пільгами щодо сплати податку на майно. Законодавчо визначені пільги щодо плати за землю, орендної плати, податку на житлове та нежитлове нерухоме майно запроваджуються винятково на територіях, де відбуваються (відбувалися) бойові дії, чи на територіях, тимчасово окупованих державою-агресором.

Водночас середнє значення частки податків на майно в загальній структурі податкових надходжень місцевих бюджетів у країнах – членах Європейсько-

го Союзу складає 34,6%, а зазначена частка у Франції – 60,2%, у Словаччині – 60,8%, у Румунії – 61,6%, у Болгарії – 62,3%, в Естонії – 80,5%, у Литві – 80,7%, у Греції – 90,2%, в Ірландії – 100% [7]. З огляду на це, в нашій державі є значний потенціал для зростання рівня надходжень майнових податків для зміцнення фінансової бази органів місцевої влади.

Внаслідок податкових змін, прийнятих наприкінці 2014 р., до складу податку на майно було включено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плату за землю (до 2015 р. була загальнодержавним податком) і транспортний податок. Найбільша частка у структурі податку на майно припадає на плату за землю, яка складала у 2023 р. 78,2% (рис. 3). Водночас намітилась стійка тенденція до зниження вказаної частки, яка у 2023 р. проти 2019 р. зменшилась на 8,2 пункту.

Разом із тим, частка податку на нерухомість щороку зростає, її приріст за період, що розглядається, склав 8,6 пункту. Така тенденція свідчить про наявний потенціал щодо зростання надходжень від податку на нерухомість як складової податку на майно.

Натомість питома вага транспортного податку є дуже низькою та становить менше 1% у структурі надходжень майнових податків. Основною причиною низької фінансової функції цього податку є обмежений перелік об'єктів, які підлягають оподаткуванню («лише легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати») [8]. Підтримуємо пропозицію окремих дослідників, що посилення фінансової ролі транспортного

Відсоток, %

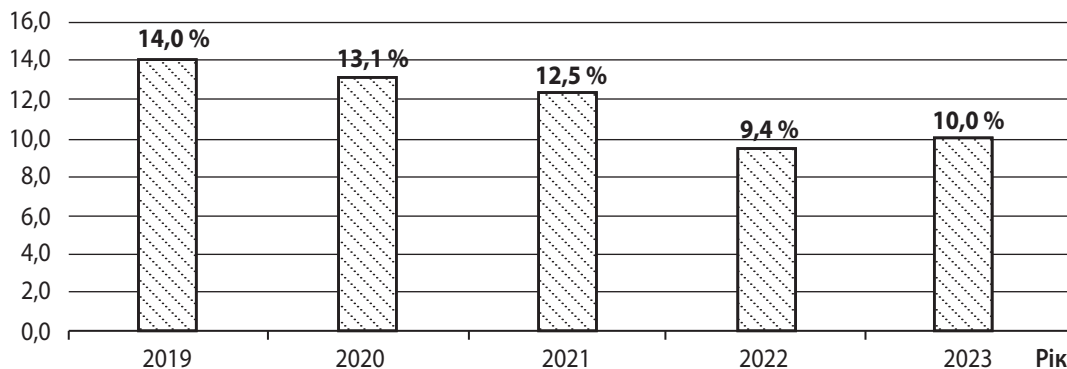

Рис. 2. Частка податку на майно у податкових надходженнях місцевих бюджетів України за 2019–2023 рр., %

Джерело: складено за [6].

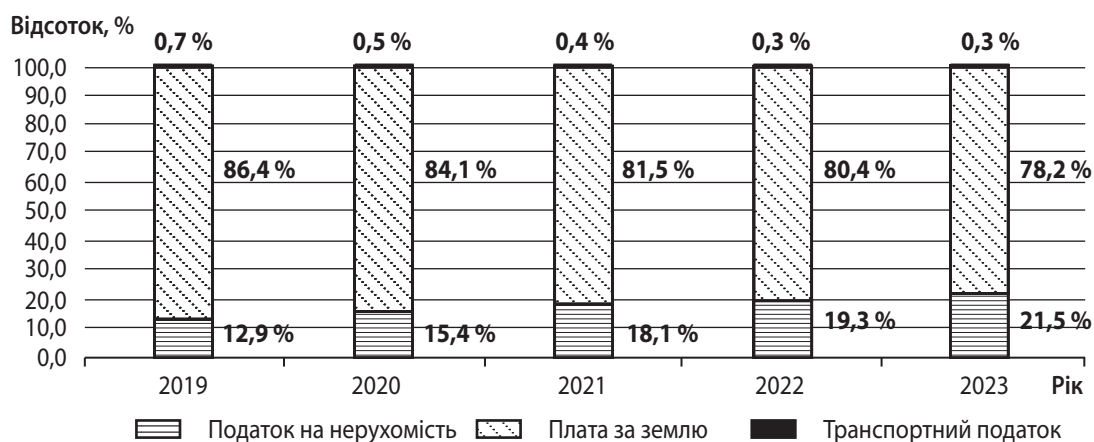

Рис. 3. Структура елементів податку на майно в Україні за 2019–2023 рр., %

Джерело: складено за [6].

податку потребує «розширення бази оподаткування та долучення до об'єктів оподаткування інших транспортних засобів, таких як мотоцикли, катери, яхти, гелікоптери тощо» [10].

У державах Європейського Союзу зазвичай одночасно оподатковуються два традиційні об'єкти нерухомого майна, а саме: земля та будівлі (житлові та нежитлові). Проте в окремих випадках оподаткуванню підлягає винятково земля – такий підхід практикується в Естонії, натомість у Латвії та Чехії оподатковуються лише будівлі, які знаходяться на земельних ділянках, а останні не є об'єктом майнового оподаткування (табл. 1).

Водночас у більшості держав – членів ЄС за основу оподаткування майнових податків береться вартість об'єктів оподаткування (землі та нерухомості). Однак, як і в Україні, у деяких державах Європейського Союзу базою майнового оподаткування виступає площа, наприклад у Польщі та Словаччині як для земельних ділянок, так і для об'єктів нерухомості. Також з даних табл. 1 видно, що за

вартісною оцінкою оподатковуються певні об'єкти нерухомого майна в усіх державах Балтії.

Наразі в нашій державі упровадження вартісного оцінювання об'єктів нерухомого майна стримується через відсутність необхідних даних для використання такого підходу та його дороговартісність, адже постійно потрібно оновлювати дані реєстрів нерухомого майна, з огляду на зміни кон'юнктури ринку нерухомості та стану об'єктів нерухомого майна.

На підставі проведеного аналізу надходжень податку на майно, як на національному рівні, так і на рівні ЄС та його окремих держав, можна констатувати, що майнові податки в нашій державі здатні стати в майбутньому вагомим джерелом додаткового фінансового наповнення місцевих бюджетів за умови істотного поліпшення методологічного та нормативно-правового регулювання системи майнового оподаткування, а також механізму його адміністрування.

Структура податку на майно в Україні та окремих державах Європейського Союзу за 2021 р., %

Вид податку	Вид бази оподаткування						
	Площа				Вартість		
	Україна	Польща	Чехія	Словаччина	Естонія	Латвія	Литва
Податок на нерухоме майно	18,1	90,0	99,9	78,0	0,0	100,0	55,0
Земельний податок	81,5	5,7	0,0	22,0	100,0	0,0	30,0
Транспортний податок	0,4	4,3	0,1	0,0	0,0	0,0	15,0

Джерело: складено за [4, с. 24; 6; 9].

Основні проблеми, пов'язані з регулюванням податку на майно в нашій державі, наведено на *рис. 4*.

За таких обставин назріла нагальна потреба в реформуванні системи адміністрування майнових податків в Україні. Водночас доцільно розглянути різні підходи до адміністрування місцевих податків, які напрацьовані у світовій практиці. Наразі можна виокремити такі рівні податкового адміністрування:

1. *Централізований*, за якого весь спектр повноважень з адміністрування податку на майно здійснюють безпосередньо центральні податкові органи.
2. «Спільний» (чи «кооперативний»), за якого повноваження з адміністрування податку

на майно здійснюються як за вертикаллю (центральними податковими органами), так і за горизонталлю (органами місцевого самоврядування).

3. *Децентралізований*, який передбачає виконання всіх повноважень з адміністрування місцевих майнових податків безпосередньо органами місцевого самоврядування.

За оцінками експертів, «у країнах ОЕСР та вибірки з 18 країн з розвинутою та трансформаційною економіками податкові органи є відповідальними за надходження до бюджетів лише щодо 45% від загального обсягу майнових податків. В інших випадках фіксується або спільна ді-

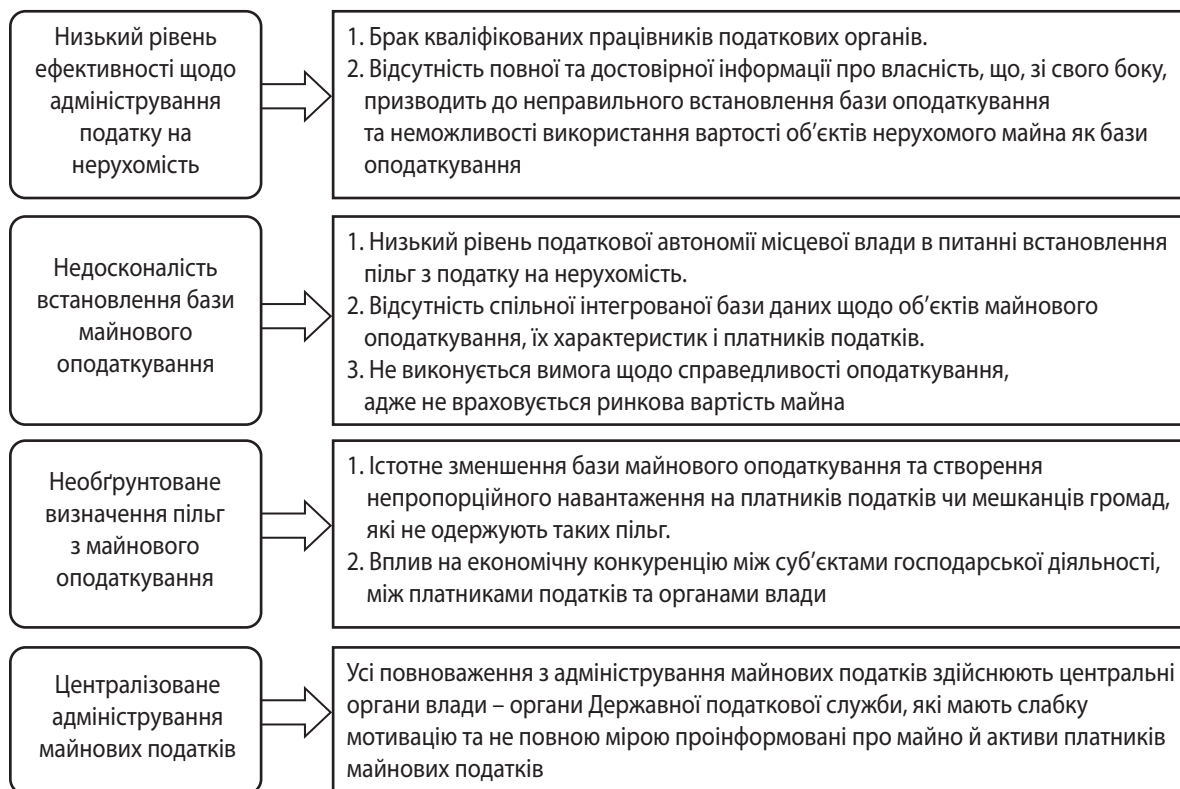

Рис. 4. Проблемні аспекти регулювання податку на майно в Україні

Джерело: складено за [9].

яльність у цій сфері з ОМС, або останні реалізують таку діяльність самостійно» [3].

На наш погляд, для збільшення надходжень до місцевих бюджетів і скорочення державних витрат доцільно передати всі функції адміністрування податку на майно місцевому самоврядуванню, оскільки воно є найзацікавленішою та найвмотивованішою інституцією з адміністрування майнових податків, адже останні в повному обсязі зараховуються до місцевих бюджетів. Натомість наявний механізм податкового адміністрування має низку серйозних недоліків і не сприяє зміцненню фінансової спроможності територіальних громад.

За доцільність передачі органам місцевої влади всіх функцій адміністрування податку на майно можуть служити такі аргументи:

1. Занадто велика завантаженість центральних податкових органів, недостатня чисельність їх працівників унаслідок процесів реорганізації й оптимізації. Надмірна завантаженість центральних фіскальних органів негативно впливає на їх результативність і здатність виконувати свої повноваження. Обмежена кількість працівників призводить до їх перевантаження та зниження якості їх роботи.
2. Великі втрати місцевих бюджетів від недоодержання доходів від податку на майно та чималі витрати держави на їх адміністрування. Так, інтегральна оцінка втрат місцевих бюджетів від недоотримання майнових податків за 2021 р. становила 15 млрд грн, а щорічні витрати держави на адміністрування податку на майно становлять 800–900 млн грн, у тому числі фонд заробітної плати працівників ДПС, задіяних в адмініструванні майнових податків, – близько 600 млн грн і витрати ДПС на надсилання ППР – 200–300 млн грн [11].
3. Розосереджування повноважень з адміністрування податку на майно між центральними податковими органами та органами місцевого самоврядування, що пов'язано з непропорційним розподілом засобів на адміністрування, неточним встановленням показників ефективності діяльності адміністратора, неналежним рівнем матеріально-технічного забезпечення органів контролю, особливостями справляння майнових податків тощо.
4. Недостатній рівень наповнення державних реєстрів майна та баз даних центральних податкових органів, які є підставою для нарахування податку на майно. За даними

фахівців, «за багатьма ТГ рівень наповнення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно не перевищує 50%, а Державного земельного кадастру – 80%. Наявна значна кількість незареєстрованих об'єктів нерухомого майна (не введені в експлуатацію, хоча заселені)» [9].

5. Невисока частка податку на майно у структурі доходів місцевих бюджетів, досить значна залежність від трансфертів з державного бюджету та частки загальнодержавних податків і зборів, закріплених за бюджетами громад.

Податкова автономія органів місцевої влади сприятиме підвищенню їх фіскальної стійкості, оскільки вони мають високу мотивацію та більші інформаційні можливості щодо місцевих умов, натомість центральні податкові органи мають недостатній ресурс і доволі низьку мотивацію для адміністрування місцевих податків і зборів.

Водночас перед органами місцевого самоврядування постає чимало проблем, які необхідно розв'язати в разі отримання ними повноважень з адміністрування майнових податків. Серед них можна виділити такі:

- ✦ невідповідність чинного законодавства децентралізованому підходу до адміністрування майнових податків, що продукує зміни до низки нормативно-правових актів з податкового адміністрування;
- ✦ відсутність на місцевому рівні фахівців з адміністрування майнових податків, навчання яких потребуватиме виділення бюджетних коштів і може зайняти чималий період часу;
- ✦ уся база даних про облік платників податків знаходиться у віданні центральних податкових органів;
- ✦ необхідність у розробці програмного продукту для місцевого самоврядування щодо виконання ним повноважень з податкового адміністрування;
- ✦ відсутність належної матеріально-технічної бази для здійснення функцій з адміністрування майнових податків і сервісного обслуговування платників цих податків;
- ✦ визначення ролі податкових органів у децентралізованій системі податкового адміністрування;
- ✦ відсутність у органів місцевого самоврядування відповідних важелів для стягнення податкового боргу тощо.

Разом із цим, враховуючи зарубіжний досвід, високий рівень зацікавленості та ініціативності органів місцевої влади, їх наближеність до потреб

громад і можливість кращого налаштування складових місцевих податків і зборів (ставки, пільги), можна запропонувати такий механізм адміністрування майнових податків (рис. 5).

Для впровадження нової системи адміністрування майнових податків необхідно насамперед внести зміни до Податкового кодексу України щодо повноважень органів місцевої влади в цій сфері та повноважень Державної податкової служби України із наглядом за дотриманням місцевою владою податкового законодавства, а також зміни до інших законодавчих актів. Перехід до децентралізованого адміністрування податку на майно має здійснюватися поетапно та поступово: «на початковому етапі – можливо, і на добровільній основі, або ж через реалізацію пілотних проектів в окремих областях чи запровадження перехідних періодів» [2]. Однак нова модель адміністрування майнових податків зможе реально запрацювати лише через 3–4 роки з моменту прийняття відповідного законопроекту у Верховній Раді України.

Враховуючи викладене, можна запропонувати такі напрями вдосконалення адміністрування податку на майно в нашій державі:

- 1) внести зміни до чинного законодавства щодо передачі органам місцевого самовря-

- дування повного спектра повноважень у сфері адміністрування майнових податків;
- 2) посилити взаємодію органів місцевої влади та територіальних податкових органів щодо пошуку незареєстрованих об'єктів майнового оподаткування, які не обліковуються в базах даних податкових органів, шляхом проведення спільних перевірок, запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних засобів для автоматизації обміну даними та здійснення податкового обліку;
- 3) задіяти необхідний комплекс заходів для підвищення рівня охоплення земель нормативно грошовою оцінкою, а також забезпечити оновлення та максимальне наповнення бази даних Державного земельного кадастру;
- 4) активізувати інформаційно-роз'яснювальну роботу органів місцевого самоврядування серед платників майнових податків щодо внесення останніми незареєстрованих об'єктів нерухомості до баз даних податкового обліку;
- 5) розробити та реалізувати план заходів, спрямованих на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників місцевого самоврядування щодо виконання

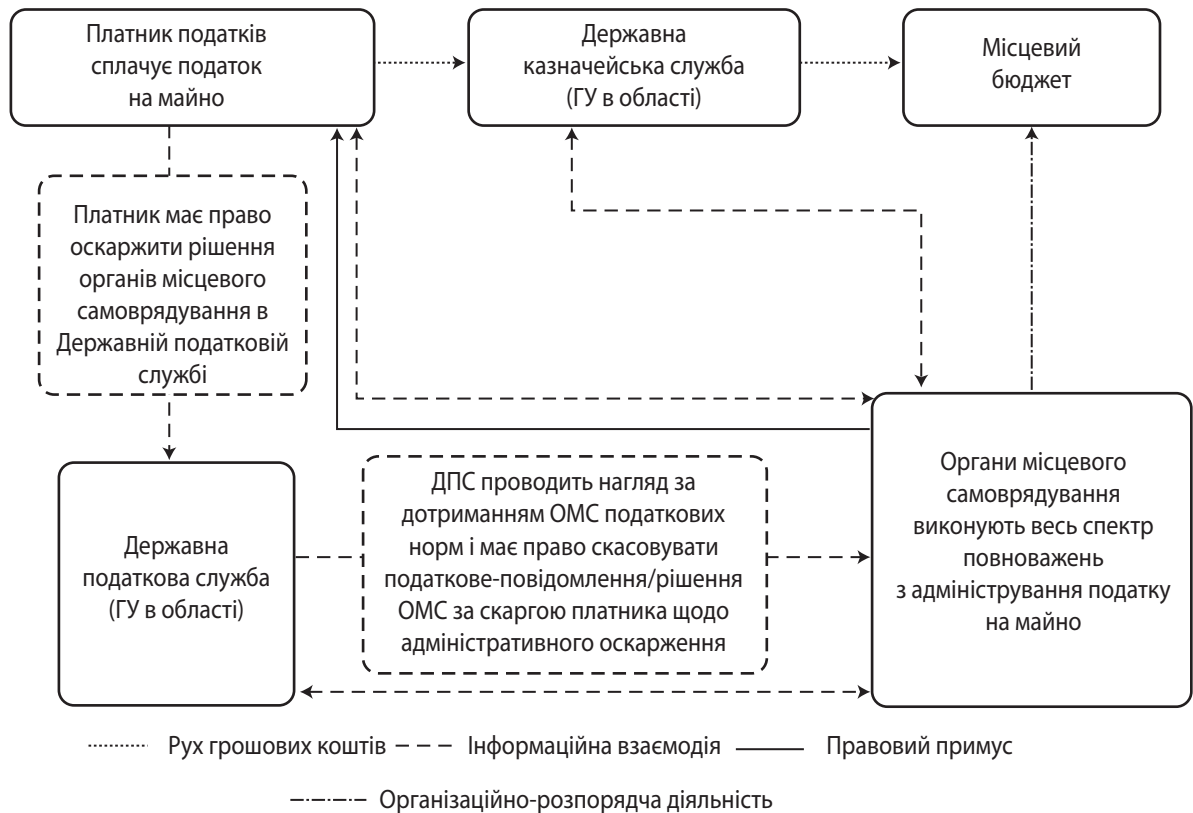

Рис. 5. Модель нової системи адміністрування податку на майно в Україні

Джерело: складено за [11].

ними функцій з адміністрування майнових податків;

- 6) запровадити процедуру надсилання податкових повідомлень-рішень щодо сплати податку на майно для фізичних осіб через електронний кабінет платника податків та / або мобільний застосунок «Дія»;
- 7) розробити для органів місцевого самоврядування спеціалізований програмний продукт для автоматизації процесу адміністрування майнових податків.

Це далеко не повний перелік першочергових підготовчих заходів, спрямованих на децентралізацію системи адміністрування податку на майно, але саме вони закладуть належне нормативно-правове, кадрове, інформаційне та технологічне підґрунтя для виконання органами самоврядування всіх повноважень з адміністрування майнових податків.

ВИСНОВКИ

Потенціал майнового оподаткування в нашій державі залишається нереалізованим і потребує системних заходів для максимального використання з метою зміцнення фінансової самодостатності органів місцевої влади. За чинної системи справляння майнових податків в Україні місцеві бюджети зазнають істотних втрат через недоотримання надходжень від податку на майно, а держава несе чималі витрати на адміністрування цього податку.

Наразі в Україні не створено належних умов для ефективного адміністрування місцевих податків, зокрема податку на майно. Посилення фінансової самодостатності органів місцевого самоврядування в нашій державі можливе за умови передачі їм всіх повноважень з адміністрування майнових податків. Податкова автономія місцевого самоврядування сприятиме підвищенню його фінансової стійкості та забезпечить ефективність процесу адміністрування майнових податків, оскільки місцеві органи мають найвищий рівень мотивації та безпосередню наближеність до місцевих потреб громад, а також володіють чималим обсягом інформації щодо місцевих умов. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2024. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
2. Вдосконалення механізму адміністрування місцевих податків: тези з обговорення. *Децентралізація*. 17.07.2023. URL: <https://decentralization.ua/en/news/16898>
3. Діагностика системи місцевого оподаткування України: аналітичні підсумки. *Децентралізація*. 07.09.2023. <https://decentralization.ua/news/17147>

4. Швабій К., Богдан Т., Джус М. та ін. Діагностика системи місцевого оподаткування України: аналітичний звіт. *U-LEAD з Європою*. 2023. URL: <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/d7ee40d aa7f8543c84903bb0b76b51dd.pdf>
5. Дубровський В., Черкашин В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? / Європейський інформаційно-дослідницький центр. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28998.pdf>
6. Місцеві бюджети / Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=11&year=2021&budgetType=LOCAL>
7. Пасічний М. Як посилити фінансову спроможність територіальних громад? *LB.ua*. 28.09.2023. URL: https://lb.ua/blog/mykola_pasichnyi/576952_yak_posiliti_finansovu_spromozhnist.html
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Про діагностику системи місцевого оподаткування в Україні та децентралізацію адміністрування податку на майно. *U-LEAD з Європою*. URL: https://hromady.org/wp-content/uploads/2023/07/2_3006_ULEAD.pdf
10. Теслик Н. П., Назаренко Я. Я., Наконечна С. А. Транспортний податок та його роль у формуванні місцевих бюджетів. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.75>
11. Фіскальна децентралізація як інструмент розвитку громад / Проект USAID «Говерла». URL: https://hromady.org/wp-content/uploads/2023/07/1_AMMU-17.05.23.pdf

REFERENCES

- “Diahnostyka systemy mistsevoho opodatkuвання Ukrainy: analitychni pidsumky” [Diagnostics of the Local Taxation System of Ukraine: Analytical Results]. *Detsentralizatsiia*. September 07, 2023. <https://decentralization.ua/news/17147>
- Dubrovskiy, V., and Cherkashyn, V. “Yak udoskonalyty podatok na nerukhhome maino v Ukraini?” [How to Improve Real Estate Tax in Ukraine?]. *Yevropeyskiy informatsiino-doslidnytskyi tsentr*. <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28998.pdf>
- “Fiskalna detsentralizatsiia yak instrument rozvytku hromad” [Fiscal Decentralization as a Tool for Community Development]. *Proiekt USAID «Hoverla»*. https://hromady.org/wp-content/uploads/2023/07/1_AMMU-17.05.23.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- “Mistsevi biudzhety” [Local Budgets]. *Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian*. <https://openbudget.gov.ua/?month=11&year=2021&budgetType=LOCAL>
- “Pro diahnostyku systemy mistsevoho opodatkuвання v Ukraini ta detsentralizatsiiu administruvan-

nia podatku na maino" [About Diagnosis of the Local Taxation System in Ukraine and Decentralization of Property tax Administration]. *U-LEAD z Yevropoiu*. https://hromady.org/wp-content/uploads/2023/07/2_3006_ULEAD.pdf

Pasichnyi, M. "Yak posylyty finansovu spromozhnist terytorialnykh hromad?" [How to Strengthen the Financial Capacity of Territorial Communities?]. *LB.ua*. September 28, 2023. https://lb.ua/blog/mykola_pasichnyi/576952_yak_posyliti_finansovu_spromozhnist.html

Shvabii, K. et al. "Diahnostyka systemy mistsevoho opodatkovannia Ukrainy: analitychnyi zvit. U-LEAD z Yevropoiu" [Diagnostics of the Local Taxation System of Ukraine: Analytical Report]. *U-LEAD with Europe*. 2023. [files/d7ee40daa7f8543c84903bb0b76b51dd.pdf
Tesliuk, N. P., Nazarenko, Ya. Ya., and Nakonechna, S. A. "Transportnyi podatok ta yoho rol u formuvanni mistsevykh biudzhetiv" \[Transport Tax and Its Role in the Formation of Local Budgets\]. *Efektivna ekonomika*, no. 2 \(2021\).](https://u-lead.org.ua/storage/admin/</p></div><div data-bbox=)

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.75>
"Valovyi vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini 2024" [Gross Domestic Product (GDP) in Ukraine 2024]. *Minfin*. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

"Vdoskonalennia mekhanizmu administruvannia mistsevykh podatkiv: tezy z obhovorennia" [Improvement of the Local Tax Administration Mechanism: Theses from the Discussion]. *Detsentralizatsiia*. July 17, 2023. <https://decentralization.ua/en/news/16898>

УДК 336.7+339.7

JEL: G15; G18; G20; K42

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-228-236>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ НА СУЧАСНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

©2024 РИСІН В. В., ФЕДОРОВИЧ Б. І.

УДК 336.7+339.7

JEL: G15; G18; G20; K42

Рисін В. В., Федорович Б. І. Особливості протидії відмиванню грошей на сучасних фінансових ринках

Розвиток новітніх фінансових технологій спричинив значне прискорення руху грошових потоків, розширення спектра можливостей для здійснення розрахунків та використання цифрових фінансових інструментів. Одним із негативних наслідків цього процесу стала поява нових схем відмивання грошей. Метою статті є якісна оцінка змін у сфері відмивання грошей з використанням фінансових установ, викликаних розвитком новітніх фінансових технологій та віртуальних інструментів, а також визначення переліку ознак операцій з віртуальними активами, що можуть свідчити про реалізацію схем відмивання грошей. Віртуальні активи мають значний потенціал для стимулювання фінансових інновацій та ефективності на фінансових ринках, проте окремі їх характеристики створюють нові можливості для легалізації кримінальних доходів і фінансування тероризму. Зважаючи на це, важливого значення на сучасних фінансових ринках набуває вдосконалення методів протидії цьому явищу, зокрема формування переліку ознак операцій з віртуальними активами, які можуть свідчити про нелегальне походження коштів чи незаконні цілі їх руху. У роботі запропоновано орієнтовний перелік ознак відмивання грошей, який може бути застосований надавачами фінансових послуг у процесі моніторингу транзакцій. Наш підхід передбачає поділ таких ознак на шість категорій відповідно до обсягу та частоти здійснення, схеми проведення транзакцій, анонімності, характеристик бенефіціарів транзакцій, джерела походження коштів і географічного ризику. Визначено перелік ознак підозрілої активності при здійсненні транзакцій, застосування активів з високим рівнем анонімності, клієнтських ризиків, зв'язків зі злочинною діяльністю чи високоризикованими юрисдикціями. Для розуміння загальної картини та якісної оцінки ризиків відмивання грошей і фінансування тероризму визначені у статті ознаки повинні розглядатися в контексті всієї доступної інформації щодо окремих транзакцій. Урахування особливостей і вразливостей новітніх фінансових інструментів вважаємо важливою передумовою актуалізації чинних практик належної перевірки клієнтів і виявлення підозрілих фінансових операцій.

Ключові слова: фінансові ринки, фінансові технології, віртуальні активи, відмивання грошей, ризик.

Рис.: 1. **Бібл.:** 18.

Рисін Віталій Васильович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: vitalii.v.rysin@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2883-4563>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/X-7362-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57222181730>

Федорович Богдан Іванович – аспірант кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: Bohdan.i.fedorovych@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0494-2825>